

گزارش یک مورد سستود *Meggittina gerbilli* در مریونس لیبیکوس در ایران

سیما راستی^۱، دکتر ایرج موبدی^۲، مهندس روح... دهقانی^۱، مهندس عباس درودگرا^۱

خلاصه

سابقه و هدف: *Meggittina gerbilli* انگل جونندگان آفریقا می باشد که تا به حال ۴ گونه از آن در دنیا گزارش شده است. در این مقاله، به معرفی یک مورد مشاهده گردیده در مریونس لیبیکوس صید شده در کاشان در سال ۱۳۷۴ اقدام می گردد.

مواد و روشها: این پژوهش توصیفی به منظور بررسی انگل های دستگاه گوارش موش های وحشی منطقه کویری و اهلی شهرستان کاشان انجام گرفت. موش های صید شده از سطح شکمی تشریح و انگل های دستگاه گوارش آنها جدا و شناسایی گردیدند. تشخیص انگل ها در موارد مشکوک با همکاری گروه انگل شناسی دانشکده بهداشت دانشگاه تهران صورت پذیرفت.

یافته ها: از ۱۲۰ سر موش مورد بررسی، در روده بزرگ یک سر (۰/۸ درصد) موش وحشی مریونس لیبیکوس، ۷ عدد کرم ریز و سفید رنگ جدا گردید که با استفاده از کلیدهای تشخیصی، *Meggittina gerbilli* شناسایی گردید، می باشد.

این سستود با اندازه ۲ میلی متر واجد یک اسکولکس کوچک با ۴ بادکش ساده، گردن پهن و کوچک و ۳ بند که در هر بند یک سری دستگاه تناسلی وجود دارد، می باشد. سوراخ تناسلی در یک چهارم قدامی بند به طور متناوب قرار می گیرد. ۲۱۰ بیضه گرد در دو طرف تخمدان قرار دارند. تخمدان در مجاورت سوراخ تناسلی مشترک می باشد.

نتیجه گیری: این اولین گزارش سستود *Meggittina gerbilli* در ایران است. توصیه می شود در بررسی انگل های حیوانات، بررسی گونه های نادر مورد توجه همکاران قرار گرفته تا موجب ارتقای دانش انگل شناسی گردد.

واژگان کلیدی: *Meggittina gerbilli*، مریونس لیبیکوس، سستود

^۱-دانشگاه علوم پزشکی کاشان گروه انگل شناسی

^۲- دانشگاه علوم پزشکی تهران، گروه انگل شناسی

مقدمه

بررسی و شناخت فون انگل‌های مناطق مختلف ایران و مطالعه ناکسونومیک و اپیدمیولوژیک آنها با توجه به وجود میزبان‌ها مختلف و اهمیت بهداشتی، اقتصادی و اجتماعی آنها برای انسان ضرورت دارد. مریونس لیبیکوس از جونندگان وحشی است و به عنوان مخزن بسیار از بیماری‌های مشترک انسان و حیوان از جمله لیشمانیوز جلدی مرطوب و کاپیلاریبازیس هپاتیکا، هیمنولپیس نانا فراترنا و هیمنولپیس دیمینوتا از بسیاری از کشورها گزارش شده است (۱، ۴).

با توجه به اهمیت شناسایی انگل‌های حیوانات، در این تحقیق انگل‌های روده‌ای جونندگان وحشی و اهلی کاشان در سال ۱۳۷۴ مورد بررسی قرار گرفتند. از یک سر مریونس لیبیکوس (*Meggittina gerbilli*) جدا و شناسایی گردید. مجتینا از راسته سیکلو فلیدا (*Cyclophylidae*)، خانواده کاتنوتید (*Catenoteainidae*) و انگل جونندگان آفریقا است و تا کنون ۴ گونه ذیل گزارش شده است:

M.baeri در سال ۱۹۵۳ در رت‌های خانگی در رودزیا (۵)، *M.gerbilli* در سال ۱۹۵۴ در جریلموس در فلسطین اشغالی (۶، ۷)، *M.aegyptica* در سال ۱۹۵۶ در مریونس در مصر (۶) و *M.cricetomydis* در سال ۱۹۶۱ در *Crietomys* در نیجریه (۶) گزارش شده است.

با توجه به تفاوت‌های ناکسونومیک انگل‌ها و وجود موارد نادر، در این مقاله به معرفی یک مورد آن اقدام می‌شود.

مواد و روش‌ها

در پژوهشی توصیفی در سال ۱۳۷۴ و به منظور بررسی اپیدمیولوژیک انگل‌های دستگاه گوارش

موش‌های وحشی حوالی روستاهای کویری و بیابانی و اهلی شهرستان کاشان، ۱۲۰ سر موش وحشی با تله زنده‌گیر صید گردید.

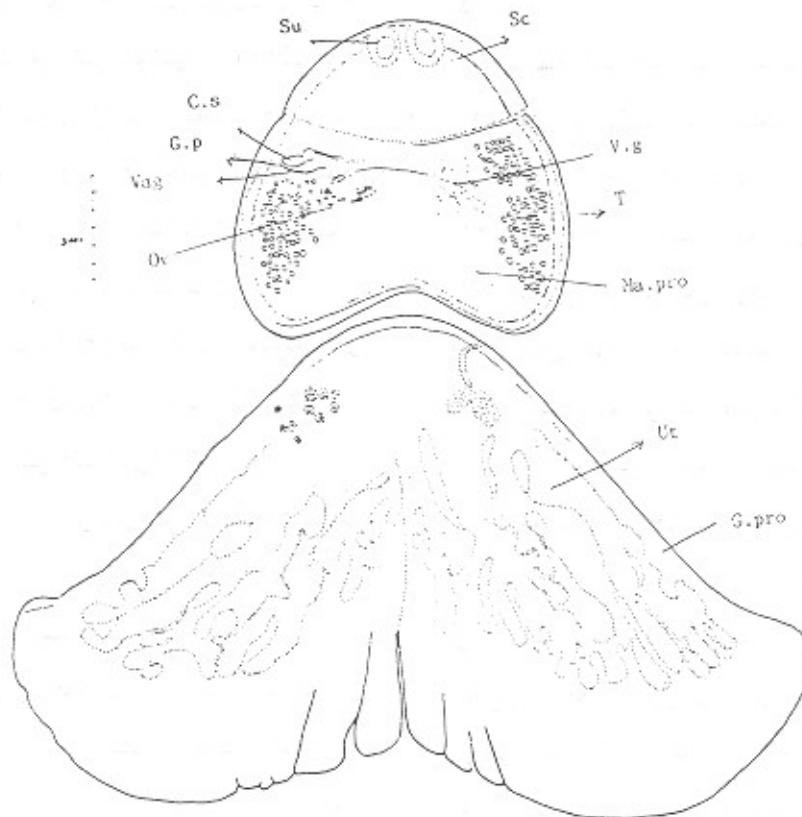
از روستای کویری محمدآباد با آب و هوای گرم و خشک در شمال غرب و به فاصله ۲۵-۲۰ کیلومتری کاشان، ۸ سر مریونس لیبیکوس صید گردید. موش‌ها پس از انتقال به آزمایشگاه انگل شناسی دانشگاه علوم پزشکی کاشان با کلروفرم بیهوش و از سطح شکمی تشریح و قسمت‌های مختلف دستگاه گوارش (روده بزرگ، باریک، معده و مری) به طور جداگانه در پلیت‌های محتوی سرم فیزیولوژی با قیچی ظریف باز شد و به دقت با استریومیکروسکوپ از نظر آلودگی انگلی بررسی گردید.

کرمهای جدا شده پس از شمارش در فرمالین ۱۰ درصد در حالت پستی شکمی فیکس شدند. مستودها با کارمین آلوم رنگ آمیزی و نماتودها با لاکتوفنل آزوکارمین شفاف شدند و در آزمایشگاه انگل شناسی دانشگاه علوم پزشکی تهران پس از اندازه‌گیری اجزای کرم با عدسی مدرج چشمی با کامرالوسیدا رسم گردید، جنس و گونه کرم‌ها با کلیدهای تشخیصی شناسایی شدند.

از روده بزرگ یک سر موش وحشی مریونس لیبیکوس در روستای محمدآباد کاشان ۷ عدد کرم ریز و سفید رنگ جدا گردید. در نمونه‌های تازه انگل حول محور طولی و به طور مارپیچی حرکت می‌کرد. حرکات بطی با دکش در ناحیه سر و حرکات پیچ و تاب موزون بند بارور این کرم ضعیف سفید رنگ، حالت عروس رقصان به آن داده بود. بدن کرم از یک اسکولکس با ۴ بادکش ساده، گردن کوچک و پهن و سه بند *Acraspedote* تشکیل شده است.

تخمندان به طور منشعب در قسمت میانی در عرض بند رسیده و در مجاورت سوراخ تناسلی مشترک (Poral) قرار دارد. غدد ویتلوژن متراکم و در عرض بند رسیده قرار دارند. سوراخ تناسلی مشترک در یک چهارم قدامی لبه آزاد بند به طور متناوب دیده می‌شود. در بند بارور زهدان پر از تخم است که دارای یک پایه میانی کوچک و انشعابات طرفی طویل است و اندازه تخم ۴۱ میکرون می‌باشد. نمونه جدا شده با توجه به مورفولوژی و اندازه قسمت‌های مختلف و با استفاده از کلید تشخیصی (۷.۶) *Meggittina* gerbilli شناسایی گردید.

طول کرم: ۲-۲/۳ میلی‌متر، عرض کرم ۱/۶ میلی‌متر. طول اسکولکس: ۰/۲۳ میلی‌متر، عرض اسکولکس ۰/۳۸ میلی‌متر. طول بادکش: ۰/۱۲-۰/۱ میلی‌متر، عرض بادکش ۰/۱-۰/۰۹ میلی‌متر. طول بند رسیده: ۰/۶۳-۰/۴۷ میلی‌متر، عرض بند رسیده: ۱/۲-۰/۹ میلی‌متر. طول بند بارور: ۱/۳۷-۱/۲۶ میلی‌متر، عرض بند بارور: ۲/۴۵-۱/۹ میلی‌متر. تعداد بیضه: ۲۲۰-۲۰۰، قطر بیضه: ۰/۰۲۴-۰/۰۱۸ میلی‌متر و گرد یا بیضوی است. بیضه‌ها در دو طرف تخمدان در طول بند رسیده قرار دارند. طول کیسه سیر (cirrus sac) ۰/۱۴۲ میلی‌متر شامل دو بخش، در جلو پهن و در عقب باریک می‌باشد.

۴۰ X

مجتینا جریلی *Meggittina gerbilli*

تخمندان: OV بیضه: T بند رسیده: Ma.Pro بادکش: Su اسکولکس: Sc بند بارور: G.Pro
سوراخ تناسلی مشترک: G.P سیروس ساک: C.S واژن: Vag غدد ویتلوژن: V.G زهدان: Ut

M.gerbilli در سال ۱۹۵۴ توسط Wertheim در جریبلوس پیرامیدوم در فلسطین اشغالی گزارش گردید (۶). M.gerbilli در کاشان نیز از مریونس لیپیکوس جدا شد جریبلوس و مریونس از خانواده Gerbillidae هستند (۳).

M.baeri در سال ۱۹۵۳ توسط Lynsdale گزارش گردید و مترادف آن را Catenotaenia baeri نامید.

این سستود با طول ۲-۱ میلی متر و عرض ۲۱-۸ میلی متر بسیار نازک، ظریف و غشایی است و شامل اسکولکس، گردن و دو بند که به طور قابل توجهی از سطح پشتی شکمی پهن شده است. اسکولکس آن ۰/۱۶ میلی متر و کوچکتر M.gerbilli است (۵). M.baeri بر خلاف M.gerbilli بسیار عریض است عرض بندها حدود ده برابر طول آن می باشد. بیضه ها متعدد (۳۵۰-۲۵۰) و به اندازه ۰/۰۹-۰/۰۷ میلی متر در سطح قدامی و در دو طرف اندام تناسلی ماده قرار دارند. تخمدان در قسمت میانی در عرض بند و در بخش خلفی بیضه ها دیده می شود. در بند بارور پایه میانی زهدان تحلیل رفته اما بخش قدامی مشخصی دارد و حاوی تخم است. اندازه تخم های این انگل نصف تخم M.gerbilli است M.baeri از رت های خانگی در آفریقا گزارش شده است (۵).

تفاوت مورفولوژی و اندازه اورگانل های گونه های مختلف انگل ها از ویژگی های تاکسونومیک آنهاست.

این اولین گزارش سستود نادر مجتینا جریبلی در ایران است. نتایج این تحقیق می تواند مورد استفاده همکاران و دانشجویان انگل شناسی قرار گیرد و توصیه می شود در تحقیقات و مطالعات تشخیص انگل های حیوانات، موارد مشکوک را با دقت و

Meggittina gerbilli

بحث:

نمونه جدا شده در این تحقیق با اندازه ۲ میلی متر واجد اسکولکس کوچک با ۴ بادکش ساده، گردن بسیار کوچک و پهن و سه بند است. عرض بند رسیده دو برابر طول آن است و در آن یکسری دستگاه تناسلی وجود دارد. تعداد ۲۱۰ بیضه گرد در دو طرف تخمدان در طول بند رسیده دیده می شود و سوراخ تناسلی مشترک در یک چهارم قدامی لبه آزاد بند به طور متناوب قرار دارد. تخمدان در مجاورت سوراخ تناسلی مشترک دیده می شود. در بند بارور زهدان دارای یک پایه میانی کوتاه و انشعابات طرفی طویل پر از تخم است لذا با توجه به تشابه مورفولوژی و اندازه قسمت های مختلف آن و با استفاده از کلیدهای تشخیصی (۶،۷)

M.gerbilli شناسایی گردید.

در مجتینا جریبلی بند گراوید به وسیله شیار طولی دو قسمتی شده است انگل جریبلیده اتیوی و گاهی اوقات موریده است (۶).

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از کمک‌های مالی و معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کاشان و همکاری سرکار خانم داعی از دانشگاه علوم پزشکی تهران و همکاران گروه انگل‌شناسی دانشگاه علوم پزشکی کاشان در انجام این بررسی تشکر و قدردانی می‌گردد.

حاصله بیشتری بررسی نمایند و در صورت عدم توانایی تشخیص آنها از مشاوره و همکاری اساتید صاحب نظر و با تجربه بهره‌مند شده و با گزارش موارد نادر انگل‌ها به گسترش دانش انگل‌شناسی کمک نمایند.

References:

- ۱- ارفع، فریدون، کرم شناسی پزشکی، تهران، انتشارات دانش پژوه ۱۳۶۹.
- ۲- اسلامی، علی، کرم شناسی دامپزشکی جلد دوم، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۰.
- ۳- اعتماد، اسماعیل، پستانداران، چونندگان ایران کلید تشخیص آنها، جلد ۱، انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی و محیط انسانی، تهران، ۱۳۵۷.
- ۴- معتکف، منوچهر، گزارش یک مورد آلودگی با هینولپس دیمینوتا در مشهد، نامه دانشکده پزشکی مشهد، شماره ۱۴، سال دهم، ۱۳۶۶.
- 5- Lynsdals, L. on a remarkable New Cestode, *Meggittina baeri* from Rodents in southern Rhodesia. *J of helminthology* 1953; vol xxvll, No ¾: 129-142.
- 6- Schmidt, G, D. Handbook of tapeworm Identification 1986; (2). CRC Press: 236.
- 7- Khalil, L, F. keys of the cestoda parasite of vertebrate. 1985.